

Otázky ke státním bakalářským zkouškám – BON

Otázky ke státním závěrečným zkouškám byly pro rok 2019/2020 v oblasti politologie inovovány a zjednodušeny. Ti, kteří půjdou ke zkouškám v lednu 2020, si mohou vybrat, zda chtějí být zkoušeni podle starých či nových otázek (informace stačí při losování otázek).

Ke státní zkoušce je podmínkou prostudování povinné literatury (seznam na konci otázek).

Student si losuje jednu otázku z okruhu **Filosofie a etika**, jednu otázku z okruhu **Sociologie a ekonomie** a jednu otázku z okruhu **Politologie a právo**.

Okruh I – Filosofie a etika

1. Platón – ontologie („Mýtus o jeskyni“ a jeho interpretace, idea Dobra, smysl metafory stínu, námitky vůči teorii idejí, historické působení Platónovy ontologie)
2. Aristotelés – ontologie (nauka o kategoriích, „hylemorfismus“, jak dochází ke změně věcí, rozlišení čtyř druhů příčin, konečný zdroj pohybu)
3. Aristotelova etika (cíl všeho usilování, ctnosti a jejich dělení, jak žije ctnostný člověk, v čem spočívá pravá blaženost)
4. Stoicismus (stoická metafyzika jako východisko pro etiku, mudrc a ctnost, žít v souladu s přírodou, představitelé a jejich příspěvek)
5. Epikureismus (Epikurova metafyzika jako základ etiky, čtyři druhy strachů, rozlišení a spravování slasti a potřeb, úloha filosofie)
6. Křesťanská etika (étos Starého zákona, poselství a odlišnost Nového zákona, principy z Kázání na hoře, křesťanské pojetí zla, svědomí a odpovědnost dle Tomáše Akvinského, křesťanské ctnosti „vliité“)
7. Descartes (metodická skepse; argument *Cogito*; Descartův dualismus a jeho úskalí; mechanistické pojetí přírody)
8. Racionalismus a empirismus v teorii poznání (Srovnajte: dedukce vs. indukce, otázka vrozených idejí, metafora „nepopsané desky“. Předved'te tyto rozdíly na srovnání zvolených představitelů kontinentálního racionalismu a britského empirismu.)
9. Kant teorie poznání (syntéza racionalismu a empirismu, poznání *a priori* a *a posteriori*, hranice metafyziky – antinomie čistého rozumu. Pojem „kopernikánský obrat“ v kontextu Kantovy *Kritiky čistého rozumu*)
10. Kantova etika (imperativy, jednání ve shodě s povinností a z povinnosti, význam úmyslu, motivace mravního jednání)
11. Pojetí spravedlivého státu ve filosofii Platóna a Aristotela (jsou morální normy něčím přirozeným, nebo výsledkem dohody? Co je spravedlnost? Jaké jsou důsledky demokratické výchovy a demokratického pojetí svobody?)

12. Teorie společenské smlouvy. (T. Hobbes o přirozeném stavu a jeho vysvětlení legitimacy státu. J. Locke o přirozeném stavu, zákonu a právech. V čem se liší Lockovo vysvětlení legitimacy státu od Hobbesova pojetí?)
13. J. J. Rousseau a jeho koncepce svobody, společenské smlouvy a obecné vůle.
14. Utilitarismus (základní teze, představitelé, kritika utilitarismu a srovnání s deontologickým přístupem, další směřování a konsekvencialismus)
15. F. Nietzsche (kritika státní morálky; vůle k moci; diagnostika nihilismu v souvislosti se „smrtí Boha“)

Literatura:

R. Scruton: *Krátké dějiny novověké filosofie*. Brno, 1999;
A. Kenny: *Stručné dějiny západní filosofie*. Praha, 2000;
Velké postavy politické filosofie. Praha, 1996;
Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*, Praha: Zvon, 1994;
Röd, W. *Novověká filosofie I., II.* Praha, 2001.;
Tretera I.: *Nástin dějin evropského myšlení*, Ladislav Horáček – Paseka, Praha a Litomyšl 1999; Long, A.A. *Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové*. Praha: Oikymen, 2003.

Okruh II – Sociologie a ekonomie

1. Geneze sociální teorie (projekt osvícenství, sociální dopady francouzské revoluce; založení sociologie; pozitivismus A. Comta, evolucionismus a sociální darwinismus H. Spencera;; organické pojetí společnosti).
2. Francouzská sociologická škola (E. Durkheim – sociální fakt jako předmět sociologie, příklady; specifická sociologického vysvětlení ve srovnání s psychologíí; kolektivní reprezentace a rituály, společenská dělba práce; M. Mauss – význam a funkce daru).
3. Pozitivismus a rozumějící sociologie (Max Weber – racionalizace, byrokracie, jednání, společenská třída a typy panství; problém hodnotové neutrality a ideální typ; Georga Simmel – sociální formy a diferenciací v moderní kultuře).
4. Společenská solidarita, redistribuce, nerovnost a konflikt. Hegelova koncepce dějin a historický materialismus; K. Marx – společenské bytí a vědomí; třída u Marxe ve srovnání s Weberem. Paretovo odmítnutí socialismu, derivace a residua v jednání, teorie elit).
5. Sociologie v podmínkách industrializace, urbanizace a migrace (rozvoj americké sociologie; důraz na jedince a jeho představu o společnosti; socializace, primární skupiny, role, status a prestiž, sociální mobilita; sociologie města – Chicagská škola).
6. Funkcionalismus (T. Parsons, systémové pojetí společnosti, funkce norem a normativní kultura; pojetí dysfunkce a deviace u R. K. Mertona, funkce konfliktu podle L. Cosera a R. Dahrendofa; kritiky konsenzualismu).
7. Jedinec, interakce a sociální realita (symbolický interakcionismus E. Goffmanna, fenomenologická sociologie A. Schütze a sociální konstrukce reality. Paradigma konstruktivismu a jeho povaha).
8. Struktura a jednání (protiklad voluntaristického a deterministického pojetí jednání; principy strukturalismu a poststrukturalismu – vědění, moc a diskurs u M. Foucaulta; Teorie jednání u P. Bourdieu – sociální prostor, typy kapitálu, habitus a sociální pole; společenská řeč diferencí).
9. Sociální změna, globalizace a migrace (teorie světového systému podle I. Wallersteina; globální krize, nerovnost a její důsledky – Z. Bauman, U. Beck; migrační teorie)
10. Sociální identity (etnicita, národ, gender, třída a „rasa“; menšinové identity, stereotypy, sociální vyloučení a marginalizace; liberalismus, multikulturalismus, konzervativismus v politice identit).

Literatura:

BARŠOVÁ, A. – BARŠA, P. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Masarykova univerzita, 2005.

BAUMAN, Z. Globalizace: důsledky pro člověka. Praha: Mladá fronta, 1999.

CUIN, C. H. – GRESLE, F. Dějiny sociologie. Praha: SLON 2004.

ERIKSEN, T. H.. Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy. Praha: SLON, 2012.

HOLUBEC, S. Sociologie světových systémů: hegemonie, centra, periferie. Praha: SLON, 2009.

GIDDENS, A. Sociologie. Praha: Argo, 1999.

KELLER, J. Dějiny klasické sociologie. Praha: SLON, 2004. KELLER, J. Úvod do sociologie. 4. vyd. Praha: SLON, 1999 PETRUSEK, M. a kol. Sociologie. Praha: SPN, 1997. SZALÓ, C. Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vědění o nich. CDK, 2007. ŠUBRT, J. Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie: sociologické teorie druhé poloviny 20. století. ISV, 2001.

11. Trh práce a pracovněprávní vztahy: profesní volba (vloha, nadání, schopnost, vzdělávací systém, dělba práce), získání profese (životopis, motivační dopis, přijímací pohovor), pracovní právo (zaměstnavatel x zaměstnanec a jejich práva a povinnosti, vznik a formy pracovního poměru, trvání a zánik pracovního poměru).

Literatura:

MAREŠ, S., MOHELSKÁ, H., ŠABATOVÁ, M. *Manažerské metody*, Hradec Králové : Gaudeamus, 2004 Zákon č. 262/2006 Sb., *Zákoník práce*.

12. Tržní ekonomika a ochrana soukromého vlastnictví: základní ekonomické pojmy (ekonomické subjekty, ekonomické systémy, teorie potřeb, statky, výrobní faktory, dělba práce), trh zboží a služeb (strana poptávky, strana nabídky, trh a rovnovážná cena), soukromé vlastnictví a jeho ochrana (vlastnictví, nejčastější formy porušování autorských práv).

Literatura:

HÁJEK, L. *Ekonomie a ekonomika*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009, HOLMAN, R. *Základy ekonomie pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ*. Praha : Beck, 2000, Zákon č. 121/2000 Sb., *O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským*

13. Národní hospodářství a úloha státu v ekonomice: základní makroekonomické veličiny (HDP, nezaměstnanost, inflace, platební bilance), sociální politika (veřejné zdravotní pojištění, důchodové pojištění a důchodový systém, nemocenské pojištění, státní politika zaměstnanosti), fiskální a monetární politika (státní rozpočet, ČNB).

Literatura: HÁJEK, L. *Ekonomie a ekonomika*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009,

PAVELKA, T. *Makroekonomie základní kurz, druhé aktualizované vydání*. Praha : Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007, aktuální materiály MPSV a ČSSZ

14. Podnikání, management, marketing: právní formy podnikání (podnikatel, osobní podniky a podniky pro jednotlivce, kapitálové společnosti, sdružení podniků), management (vymezení pojmu, úroveň řízení, metody kreativního řešení problémů), marketing (reklama, cena produktu)

Literatura:

SYNEK, M. a kol. *Podniková ekonomika*. Praha, C. H. Beck, 2000, SKOŘEPA, M., SKOŘEPOVÁ, E. *Finanční gramotnost a ekonomická gramotnost*. Praha : Scientia, 2008, MAREŠ, S., *Základy managementu*, Hradec Králové : Gaudeamus, 2004

15. Finance: peníze (funkce a žádoucí vlastnosti, evoluce peněz a platebního styku), bankovníctví (dvoustupňový bankovní systém, produkty depozitní, úvěrové a platebního styku, RPSN, úročení).

Literatura:

REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví třetí vydání*. Praha : Management press, 2000,
SKOŘEPA, M., SKOŘEPOVÁ, E. *Finanční gramotnost a ekonomická gramotnost*. Praha : Scientia, 2008,
POLOUČEK, S. a kol., *Bankovníctví*, Praha : C. H. Beck, 2006

Okruh III – Politologie a právo

1. Stát (definice, znaky státu a jeho základní teorie a typologie; co je to minimální stát, sociální stát apod.)
2. Moc (legitimita moci a autority, princip dělby moci a teoretikové, kteří jej rozpracovali, 3 základní typy autority dle Maxe Webera)
3. Vertikální struktura státní moci (unitární státy, federace, konfederace, regiony a regionalismus, decentralizace, institucionální dekoncentrace)
4. Demokracie (definice a formy demokracie: přímá a zastupitelská, konsociační a westminsterská; základní charakteristika a příklady zemí, kde se jednotlivé formy demokracie vyskytují)
5. Ústavní systém ČR: moc zákonodárná a výkonná (hlavní funkce Parlamentu ČR v ústavním pořádku a jeho vztah k ostatním mocím ve státě, zákonodárný proces)
6. Politický systém ČR od r. 1989 (historický vývoj, formativní momenty, politické subjekty a osobnosti – prezidenti, premiéři a další nejvyšší ústavní činitelé)
7. Nedemokratické režimy (základní charakteristiky autoritářství a totalitarismu, příklady zemí s takovými formami vlády)
8. Volby a volební systémy (historický vývoj volebního práva, základní principy volebního práva v demokratických zemích, aktivní a pasivní volební právo při jednotlivých volbách v ČR, funkce voleb, základní klasifikace většinových a poměrných volebních systémů s příklady zemí)
9. Politické ideologie: liberalismus, konzervatismus, socialismus (co je to ideologie, jaké jsou hlavní zastávané hodnoty tří vybraných a významné osobnosti, které se k nim pojí)
10. Evropská unie – dějiny integrace, základní historické milníky, nejvýznamnější osobnosti a hlavní instituce a jejich pravomoci

Literatura k 1-10

Bureš, J. et al. 2012. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada.

Cabada, L. – Kubát, M. 2004. *Úvod do politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia.

Čaloud, D. – Chytilík, R. – Lebeda, T. – Šedo, J. 2012. *Volební systémy*. Praha: Portál.

Dahl, R. 2001. *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha: Portál.

Dočekalová, P. – Švec, K. a kol., 2009. *Úvod do politologie*. Praha: Grada.

Fiala, P. – Krutílek, O. – Pitrová, M. 2018. *Evropská unie*. Brno: CDK.

Hloušek, V. – Kopeček, L. (eds.), 2003. *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektiv demokracie*. Brno: Masarykova univerzita.

Heywood, A. 2005. *Politická teorie*. Praha: Eurolex Bohemia.

Heywood, A. 2008. *Politické ideologie*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Heywood, A. 2008. *Politologie*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Novák, M. 1997. *Strany a stranické systémy*. Praha: SLON.

Říchová, B. 2014. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.

Sartori, G. 2011. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: SLON.

Vodička, K. – Cabada, L. 2011. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál.

15. Co se rozumí pojmem prameny práva, co je za ně považováno v českém právním řádu a v čem se okruh uznávaných pramenů práva liší v rámci jednotlivých velkých právních tradic (rodin) soudobého práva?

Literatura:

Knapp, V.: Teorie práva, Praha 1995, str. 129 - 146

Gerloch, A.: Teorie práva, 5. vydání, Plzeň 2009

16. Jakými hlavními metodami se vykládá právní text a jaká je podstata těchto metod?

Literatura:

Knapp, V.: Teorie práva, Praha 1995, str. 167 – 173

Gerloch, A.: Teorie práva, 5. vydání, Plzeň 2009

Melzer, F.: Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace, Praha 2010

17. Jaké hlavní funkce plní Parlament v ústavním pořádku ČR a jaký je jeho vztah k ostatním mocím ve státě?

Prameny: hlava II. Ústavy ČR; zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny; zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu; zákon č. 247/1995 Sb., volební zákon (přehledově)

Literatura:

Pavlíček, V., a kol.: Ústavní právo a státověda, II. díl, 2. vydání, Praha 2008, str. 321 – 478 kol. aut.: Parlament ČR, 2. vydání, Praha 2008

18. Jak je organizována soudní moc v ČR: jaká jsou základní pravidla o jmenování a odvolávání soudců, účasti laické veřejnosti na výkonu soudnictví, soudní organizaci a jaké jsou pravomoci soudní moci?

Prameny: hlava IV. Ústavy ČR; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích; zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců; procesní kodexy (přehledově)

Literatura:

19. Jak jsou v ústavním pořádku ČR garantována a chráněna základní práva a svobody a co mezi ně náleží?

Prameny: Listina základních práv a svobod

Literatura:

Klíma, K., a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, 2. Vydání, Plzeň 2009

Povinná literatura:

1. Baumann, Z.: *Tekuté časy: život ve věku nejistoty*, Praha: Academia, 2008.
2. Bureš Jan, Charvát Jakub, Just Petr, Štefek Martin: *Česká demokracie po roce 1989*, Praha: Grada, 2013
3. Descartes: *Rozprava o metodě*
4. Eriksen, T., Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008.
5. Fárek, M. a kol. *Základy religionistiky. Světová náboženství, nová náboženská hnutí a religionistika*. Studijní texty pro pedagogy. Projekt Religionistické vzdělávací centrum. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2008.
6. Giddens, A.: *Unikající svět: jak globalizace mění náš svět*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2000.
7. Hayesová, N.: *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998.
8. Hayes, N.: *Aplikovaná psychologie*. Praha: Portál, 2003.
9. Keller, J.: *Až na dno blahobytu*, Earth Save CZ, 2005
10. Kohák, E.: *Člověk, dobro a zlo*, Praha: Ježek, 1993
11. Liesmann, K.P.: *Teorie nevzdělanosti*, Praha: Academia, 2009
12. Matějček, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*, Praha: Portál, 2013
13. Peregrin, J.: *Filozofie pro normální lidi*, Praha: Dokořán, 2008
14. Platón: *Obrana Sókrata*
15. Sartre: *Existencialismus je humanismus*, Praha: Vyšehrad, 2004